

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31.07.1962, sp. zn. 6 Cz 35/62, ECLI:CZ:NS:1962:6.CZ.35.1962.1

Číslo: 23/1963

Právní věta:

Premlčanie nároku na náhradu škody za väzbu a nároku na majetkovú škodu, ktorá bola utrpená v súvislosti s väzbou.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 31.07.1962

Spisová značka: 6 Cz 35/62

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Náhrada škody, Odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci, Promlčení

Předpisy: 141/1950 Sb. § 97

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobca uplatnil proti Československému štátu - Ministerstvu spravodlivosti, Krajskej správe Ministerstva vnútra v Bratislave a Mestskému národnému výboru v Bratislave nárok na náhradu majetkovej škody, ktorú utrpel v súvislosti s väzbou, v ktorej sa nachádzal od 18. mája 1951 do 15. januára 1953. Požadoval náhradu ušlého zárobku, a to v zbytku, ktorý tu zostal po tom, čo mu bolo už žalovaným z tohoto dôvodu vyplatené. Ďalej žiadal náhradu škody, ktorá mu vznikla tým, že v dôsledku zhoršenia zdravotného stavu spôsobeného väzbou pobieral miesto plného zárobku iba nemocenské alebo invalidný dôchodok. Konečne požadoval náhradu toho, že musí platiť teraz vyššie nájomné a ďalej odškodnenie za veci, ktoré po dobu jeho väzby sa mu stratili, alebo boli odcudzené, poprípade zaistené, ale nevrátené.

Okresný súd v Bratislave-mesto žalobu v celom rozsahu zamietol. Všetci žalovaní namietali okrem iného, že nárok žalobcu je premlčaný. Okresný súd považoval túto námietku za dôvodnú. Premlčacia doba začala podľa jeho názoru 3. 8. 1953, keď uplynuli tri mesiace od podania žiadosti žalobcu za odškodnenie väzby a skončila preto 2. 8. 1956. Žaloba bola podaná 27. 11. 1957, teda zrejme po uplynutí premlčacej doby. Prvý súd považoval preto všetky nároky s výnimkou nároku na odškodnenie toho, čo žalobcovi vraj ušlo v dôsledku poškodenia na zdraví, za premlčané. Nakoniec uvedený nárok na odškodnenie neuznal okresný súd za oprávnený z toho dôvodu, že tu nie je príčinná súvislosť medzi väzbou a porušením zdravotného stavu.

Krajský súd v Bratislave rozhodol tak, že rozsudok prvého súdu pokiaľ ním bola žaloba proti žalovanému Československému štátu - Ministerstvu spravodlivosti zamietnutá, zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a rozhodnutie. Ináč napadnutý rozsudok, pokiaľ zamietol žalobu proti Československému štátu - Ministerstvu vnútra a Čs. štátu - Mestskému národnému výboru v Bratislave, potvrdil. Vo svojom rozhodnutí sa zaoberal najprv otázkou premlčania nároku. Uviedol v nej, že ako ustanovenie § 301 zák. č. 87/1950 Zb. platné v dobe uplatnenia nároku žalobcom, tak neskoršie ustanovenie § 396 zák. č. 64/1956 Zb. predpisovalo pre uplatnenie nároku za náhradu škody za väzbu alebo trest najprv administratívne konanie na Ministerstvu spravodlivosti (viazané od 1. 1. 1957 na jednoročnú prepadnú lehotu) a umožňovalo oprávnenej osobe obrátiť sa na konanie v občianskoprávných veciach až po úplnom alebo čiastočnom neúspechu v administratívnom konaní. Obe tieto ustanovenia určili tiež lehotu, do ktorej bolo Ministerstvo spravodlivosti povinné o nároku rozhodnúť. Keď sa tak nestalo, mohol sa oprávnený obrátiť so svojím nárokom na súd. Z toho všetkého krajský súd usúdil, že počas administratívneho konania na Ministerstvu spravodlivosti beh obecnej premlčacej doby nepočína. Preto nemohol vraj žalobca v súdnej veci uplatniť pred skončením konania na Ministerstvu spravodlivosti svoj nárok na odškodnenie v občianskoprávnom konaní a premlčacia doba počala bežať až vtedy, keď skončilo zmienené administratívne konanie, teda s najväčšou pravdepodobnosťou až dňa 4. 4. 1957, kedy došlo k čiastočnému uspokojeniu žalobcu priznaním náhrady v čiastke 7071 Kčs rozhodnutím Povereníctva spravodlivosti v Bratislave. K bezpečnému posúdeniu tejto otázky je však podľa názoru krajského súdu treba zistiť, kedy skutočne skončilo administratívne konanie na Ministerstvu spravodlivosti, poprípade na Povereníctve spravodlivosti. Pritom je vraj treba považovať za deň podania žaloby proti Československému štátu - Min. sprav. až 6. máj 1959, keď bola žaloba proti tomuto ministerstvu rozšírená. Pritom je tiež treba prešetriť okolnosť, z akých dôvodov ponechal žalobca konanie spočívať po dobu 1 roku a na podklade tohto šetrenia posúdiť, či v konaní bolo náležité pokračované alebo nie.

Krajský súd vytykal ďalej rozhodnutiu súdu prvého stupňa, že v otázke nároku na náhradu škody spôsobenej nepriaznivým zdravotným stavom žalobcu, nezaložil súd zamietavé rozhodnutie na riadnom skutkovom zistení a svoj záver o nedostatku príčinnej súvislosti tejto škody s vytrpenou väzbou učinil bez potrebného odborného posúdenia veci.

Potvrdzujúcu časť svojho rozhodnutia odôvodnil krajský súd tým, že síce nesúhlasí so stanoviskom prvého súdu o jednotnosti nároku proti všetkým žalovaným, ale mal za to, že žaloba proti žalovanému Československému štátu - Ministerstvu vnútra nie je opodstatnená z dôvodu nedostatku jeho zodpovednosti za túto škodu a proti žalovanému Čs. štátu - MesNV je vraj nárok premlčaný. Zodpovednosť druhého žalovaného je krytá všeobecnou zodpovednosťou Min. spravodlivosti za škodu vzniklú trestným konaním. Zodpovednosť žalovaného Čs. štátu - MesNV je založená na obecných ustanoveniach o náhrade škody a nemala by žiadnu súvislosť v administratívnom konaní o náhrade za väzbu. Tieto nároky na náhradu škody sú teda zrejme premlčané, keď k prepusteniu žalobcu došlo až počiatkom roku 1953 a mohli byť uplatnené žalobcom do troch rokov.

Najvyšší súd rozhodol na sťažnosť pre porušenie zákona podanú predsedom Najvyššieho súdu, že rozhodnutím krajského súdu, pokiaľ ním bolo vyslovené, že sa rozsudok súdu prvého stupňa ináč, tj. pokiaľ ním bola žaloba zamietnutá proti žalovaným Československému štátu - Krajskej správe Ministerstva vnútra v Bratislave a Čs. štátu - Mestskému národnému výboru v Bratislave, potvrdzuje, bol porušený zákon.

Odôvodnenie

Rozhodnutiu krajského súdu nemožno v niektorých jeho záveroch prisvedčiť. Predovšetkým nemožno s ním súhlasiť, ak považuje na rozdiel od súdu prvého stupňa a samotnej žaloby žalovaného za troch samostatných účastníkov konania, a to Čs. štát - Min. vnútra, Čs. štát - Min. sprav. a Čs. štát - MesNV v Bratislave. Všetky nároky žalobcu smerujú nepochybne a výlučne proti Československému

štátu, ktorý mu svojimi orgánmi spôsobil tvrdenú škodu. Tieto orgány sú povolané v konaní o nárokoch, ktoré prináležia do ich pôsobnosti, konať menom štátu. Pokiaľ však zákon neprizná niektorej z týchto zložiek výslovne samostatnú procesnú spôsobilosť, nemôžu byť tieto zložky považované za účastníkov konania. Pretože v súdnej veci nebola zákonom priznaná vlastná procesná spôsobilosť žiadnej zo zúčastnených zložiek štátu, je tu Československý štát na strane žalovaného jediným účastníkom konania. Otázkou tu môže byť len, ktorého orgán štátu sa ten ktorý nárok žalobcu týka a ktorý preto vystupuje v konaní v mene štátu, nie však ako samostatný účastník.

Treba súhlasiť s krajským súdom, že poskytnutá náhrada za väzbu je záležitosťou Ministerstva spravodlivosti a žiadneho iného orgánu štátu, teda ani Ministerstva vnútra. Z toho však, čo bolo práve uvedené, je zrejmé, že zmienený nárok na náhradu nemožno proti jednej zo štátnych zložiek zamietnuť a proti druhej ďalej o ňom konať. To platí taktiež i v prípade nároku týkajúceho sa Mestského národného výboru v Bratislave. Ak teda krajský súd vyslovil, že potvrdzuje rozhodnutie prvého súdu, pokiaľ ním bola žaloba zamietnutá proti týmto ďalším dvom žalovaným, nemá tento jeho výrok opory v zákone ani po vecnej a ani po procesnej stránke. V tejto časti rozhodnutia bol porušený zákon v ustanovení § 24 o. s. p. a bolo ju preto tiež treba zrušiť ako bezpredmetnú.

Tu došlo tiež v rozhodnutí krajského súdu k rozporu. Krajský súd považoval totiž nárok na náhradu za stratené a poškodené veci behom väzby, týkajúce sa MesNV v Bratislave za premlčaný. Pretože však zrušil rozsudok súdu prvého stupňa, pokiaľ ním bola žaloba zamietnutá proti Československému štátu - Min. spravodlivosti, uložil mu ďalšie jeho prejednanie, uložil tým súdu prvého stupňa konať tiež o tomto žalobnom nároku podľa jeho názoru premlčanom znovu vo vzťahu k Ministerstvu spravodlivosti. To nemožno považovať za správne a pri svojom stanovisku mal teda krajský súd žalobný nárok v tejto časti zamietnuť, poprípade zamietavé rozhodnutie súdu prvého stupňa v tomto rozsahu potvrdiť vôbec.

Otázkou, či nárok na náhradu škody za rozkradené, zašantročené a poškodené veci po čas väzby je premlčaný, nemožno však považovať dosiaľ za spoľahlivo vyriešenú. Je správne, že tento nárok nie je nárokom na náhradu za utrpenú väzbu. Na náhradu tejto škody má žalobca nárok bez ohľadu na to, či sú tu dané podmienky nároku na náhradu za väzbu. Otázkou premlčania u tohto nároku treba preto posúdiť samostatne, podľa toho, kedy žalobca o tejto škode sa dozvedel a kedy ju mohol uplatniť. Po tejto stránke je konanie dosiaľ kusé a preto zrušenie rozsudku súdu prvého stupňa i v tomto bode je správne, ovšem z iných dôvodov, než ktoré plynú z rozhodnutia krajského súdu.

Nemožno súhlasiť konečne s názorom krajského súdu, že i ohľadne nároku na náhradu škody za väzbu alebo trest počne bez premlčacej doby až vtedy, keď skončí administratívne konanie u Ministerstva spravodlivosti. Z ustanovenia § 89 obč. zák. a § 301 zák. č. 87/1950 Zb. platného v dobe rozhodnej pre posúdenie tejto veci, je možno urobiť len záver, že premlčacia doba pre nárok na náhradu škody za väzbu počína dňom, kedy sa obvinený o zastavení trestného stíhania dovedel alebo mohol dozvedieť pri bežnom obstarávaní svojich záležitostí. Iný výklad by totiž viedol k tomu, že žiadosť poškodeného o priznanie náhrady za väzbu Ministerstvu spravodlivosti by nebola v dobe platnosti § 301 cit. zák. časovo nijako viazaná a tým by bol ponechaný počiatok premlčacej doby na ľubovôľu poškodeného. Podľa uvedených ustanovení musela byť žiadosť o priznanie náhrady za väzbu podaná do troch rokov od zastavenia trestného konania a ak bola podaná takto pred uplynutím premlčacej doby, je treba otázku skončenia premlčania skúmať a posúdiť podľa ustanovenia § 97 obč. zák. To znamená, že v prípade, ak pokračoval poškodený náležite v domáhaní sa svojho nároku, tj. že podal žalobu o náhradu po skončení administratívneho konania alebo po uplynutí 6 mesiacov, v ktorých nebolo o nároku administratívne rozhodnuté, bez zbytočného prietahu a ak v súdnom konaní riadne pokračoval, nemohlo sa premlčanie skončiť, pokiaľ toto konanie trvá.

Krajský súd poukázal správne v súdnej veci na to, že trestné konanie bolo proti žalobcovi konečne zastavené až uznesením Generálnej prokuratúry z 15.1.1955 a opravným uznesením z 31. 5. 1955,

ktoré teprv dalo žalobcovi podklad pre jeho nárok na náhradu škody za väzbu. Nemôže byť preto pochyby, že žalobca o náhradu tejto škody bola podaná včas, ak se tak stalo 27. 11. 1957, a zbýva tu posúdiť, či žalobca v tomto súdnom konaní náležite pokračoval, aby sa premlčanie nároku nemohlo skončiť skôr, ako to vyžaduje § 97 obč. zák. Preto je správny názor krajského súdu i v tom, že je treba z hľadiska § 97 obč. zák. preskúmať tiež skutočnosť, že žalobca ponechal konanie 2. 11. 1960 v klúdu a že návrh na pokračovanie podal až 5. 9. 1961. Ani klúd konania nemusí totiž znamenať, že v konaní nie je náležite pokračované. Je tu treba zistiť okolnosti, ktoré ku klúdu konania viedli a v celkovej súvislosti posúdiť otázku náležitého pokračovania konania z hľadiska účelnosti a hospodárnosti veci apod.

Zo všetkých týchto okolností je teda zrejmé, že krajský súd, pokiaľ zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa a vrátil mu vec na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, učinil tak celkom dôvodne. Pretože však niektoré právne závery, ku ktorým vo svojom rozhodnutí došiel, nemožno považovať ako bolo uvedené, za správne a súd prvého stupňa bol nimi viazaný a dostal by sa tak do rozporu so zákonom, bolo treba vysloviť, že krajský súd v dotknutých smeroch porušil zákon. Zrušenie jeho rozhodnutia v tejto časti je ovšem vylúčené povahou veci (§ 218 písm. c) o. s. p.). Súd prvého stupňa prejedná preto vec znovu síce podľa pokynu rozhodnutia odvolacieho súdu, pritom však v častiach napadnutých týmto rozhodnutím bude viazaný právnym názorom vysloveným Najvyšším súdom a nie rozhodnutím odvolacieho súdu.